

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 187/2024-28

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED] zastúpenej JUDr. Michalom Feciľakom, advokátom, Jesenná 2686/8, Prešov, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 32C/13/2019 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 32C/13/2019 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietrahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **1 000 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Prešov **p o v i n n ý** zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Okresný súd Prešov **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručitou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 17. augusta 2023 a prijatou na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu č. k. I. ÚS 187/2024-16 z 28. marca 2024 domáha porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietrahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“)

a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 32C/13/2019 (ďalej len „napadnuté konanie“). Súčasne navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a priznal jej finančné zadosťučinenie 4 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Sťažovateľka sa odporovacou žalobou doručenou okresnému súdu 18. marca 2019 domáhala voči žalovanej určenia neúčinnosti právneho úkonu. Okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 32C/13/2019-156 z 12. februára 2020, ktorý bol na základe odvolania žalovanej uznesením Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 23Co/27/2020-212 z 26. augusta 2021, právoplatným 14. septembra 2021, zrušený a vec bola vrátená súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Spis bol odvolaciemu súdu predložený od 9. júna 2020 do 9. septembra 2021.

3. Sťažovateľka v dôsledku nečinnosti po vrátení veci požiadala 30. septembra 2022 súd o určenie termínu pojednávania. Okresný súd na žiadosť nereagoval a následne 28. júla 2023 vyzval sťažovateľku na vyjadrenie sa k veci s poukazom na závery odvolacieho súdu. Vyjadrenie jej právneho zástupcu bolo súdu doručené 4. septembra 2023 a obratom bolo zaslané na vyjadrenie žalovanej. Uznesením zo 4. októbra 2023 súd uložil sťažovateľke povinnosť zložiť preddavok na trovy dôkazu (výsluch svedkov). Dňa 27. októbra 2023 bolo vo veci určené pojednávanie na 13. marec 2024, konalo sa a bolo odročené na 31. máj 2024 a následne na 28. jún 2024, keď okresný súd rozsudkom (v poradí druhým, pozn.) žalobu sťažovateľky zamietol a žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

4. Proti predmetnému rozsudku sa sťažovateľka odvolala. V nadväznosti na to bol 26. septembra 2024 spis postúpený krajskému súdu na rozhodnutie, ktorý rozsudkom sp. zn. 16Co/13/2024 z 10. decembra 2024 potvrdil odvolaním napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie a stranám sporu nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že spis bol okresnému súdu vrátený 9. januára 2025 a predmetný rozsudok krajského súdu nadobudol právoplatnosť 29. januára 2025. V čase rozhodovania ústavného súdu už bolo právoplatne rozhodnuté aj v otázke náhrady trov konania a vec je skončená.

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka v podanej ústavnej sťažnosti poukazuje na to, že okresný súd od vrátenia veci z odvolacieho súdu v septembri 2021 nevykonal až do 28. júla 2023 žiaden úkon, ktorý by smeroval k meritórnemu rozhodnutiu, čo predstavuje obdobie takmer dvoch rokov absolútnej nečinnosti. Tvrdí, že nejde o skutkovo či právne zložitú vec a aj napriek jej výslovnej žiadosti zo septembra 2022 súd (v čase podania ústavnej sťažnosti) vo veci nijako nekoná. Ďalej uvádza, že v napadnutom konaní nejde o skutkovo či právne zložitú vec, keďže určovacie žaloby, ktorými sa žalobcovia domáhajú určenia neúčinnosti právnych úkonov, sú pomerne bežne zastúpené v rozhodovacej praxi súdov, a je presvedčená, že ani jej správanie nemalo vplyv na prietahy v konaní.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

6. Okresný súd vo svojom vyjadrení k prijatej ústavnej sťažnosti odkázal z hľadiska vecnej stránky na vyjadrenie zákonnej sudkyne. Poukázal tiež na to, že počas jej práceneschopnosti, resp. doby, keď bola na materskej dovolenke, bola vec prerozdelená inému zákonnému sudcovi, ktorý mal množstvo nevybavených vecí v senáte, čo spolu s obmedzeniami spojenými s pandémiou COVID-19 malo vplyv na plynulosť vybavenia vecí.

7. Zákonná sudkyňa k veci uviedla, že v období od septembra 2020 do júna 2023 bola práceneschopná, resp. čerpala materskú a rodičovskú dovolenku. Následne jej bola vec pridelená späť, preto objektívne nebolo možné, aby konala a rozhodla vo veci skôr. Podotkla, že od júna 2023 už boli jednotlivé úkony (výzvy na vyjadrenie, nariadenie pojednávania, dokazovanie opakovaným výsluchom svedkov, na ktorom trval právny zástupca sťažovateľky) vykonávané priebežne.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie vecí [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

9. Podstata námietok sťažovateľky súvisí s namietaným porušením jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote postupom okresného súdu v napadnutom konaní, v ktorom bol súd nečinný takmer dva roky.

10. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a ostatné označené referenčné normy – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020, I. ÚS 318/2022).

11. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou [m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Frydlender v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96, a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00] zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitost' vecí, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

12. Predmetom napadnutého konania je spor o určenie neúčinnosti právneho úkonu, pričom vec sťažovateľky nie je z právneho hľadiska zložitá na posúdenie a patrí medzi bežnú agendu všeobecných súdov.

13. Ústavný súd v správaní sťažovateľky nezistil také skutočnosti, ktoré by prispeli k zbytočným prieťahom v konaní.

14. Pokiaľ ide o hodnotenie postupu samotného súdu, ústavný súd posudzoval dĺžku konania od podania žaloby (18. marca 2019), a to nielen do podania ústavnej sťažnosti (17. augusta 2023), ale zohľadnil aj obdobie do právoplatného skončenia sporu (29. januára 2025), teda celkovo päť rokov a desať mesiacov.

15. Z chronológie úkonov vyplýva, že okresný súd vo veci sťažovateľky prvotne rozhodol po jedenástich mesiacoch (12. februára 2020) od podania žaloby. Z dôvodu podaného odvolania bol spis rok a tri mesiace (od júna 2020 do septembra 2021) predložený krajskému súdu, ktorý uznesením z 26. augusta 2021 rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Od vrátenia veci z odvolacieho súdu bol okresný súd nečinný až do júla 2023 a následne po vykonaní potrebných procesných úkonov a vzájomnom doručení vyjadrení strán sporu nariadil niekoľko pojednávaní a vo veci rozhodol (28. júna 2024). V ďalšej fáze konania bol spis štyri mesiace (od septembra 2024 do januára 2025) znova predložený krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní, ktorý napokon meritórne rozhodol 10. decembra 2024 a konanie je od 29. januára 2025 právoplatne skončené.

16. V okolnostiach prípadu ústavný súd konštatuje, že aj keď postup okresného súdu v úvodnej fáze konania bol plynulý a bez prieťahov, v období po vrátení veci z krajského súdu (od septembra 2021) možno súdu vytknúť obdobie nečinnosti v trvaní roka a desiatich mesiacov, keď až v júli 2023 vyzval sťažovateľku na vyjadrenie a následne už plynulo postupoval v konaní. Aj keď k subjektívnym prieťahom zo strany zákonnej sudkyne nedošlo a po jej návrate z rodičovskej dovolenky bolo vo veci znova rozhodnuté do jedného roka, objektívne vznikli vo veci prieťahy práve v čase, keď bola vec prerozdelená inému sudcovi.

17. Pre komplexné posúdenie veci ústavný súd vzal do úvahy aj to, že z celkovej dĺžky konania bola vec dvakrát predložená krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní (celkovo v trvaní jedného roka a siedmich mesiacov) a doba rozhodovania na okresnom súde teda predstavovala celkovo štyri roky a tri mesiace.

18. V súlade s judikatúrou ústavného súdu aj judikatúrou ESĽP je optimálna doba rozhodovania na jednom stupni konania v trvaní troch rokov (rozsudok ESĽP z 20. 6. 2006 vo veci Obluk proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 69484/01 a tiež judikatúra ústavného súdu III. ÚS 340/2013, III. ÚS 566/2014, IV. ÚS 201/2018, I. ÚS 115/2019, II. ÚS 234/2019, I. ÚS 361/2022). Ďalej podľa judikatúry ESĽP dĺžka súdneho konania na jednom stupni v trvaní dvoch až troch rokov v závislosti od povahy veci nie je v rozpore s právom na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. Humen proti Poľsku, rozsudok z 15. 10. 1999, body 58 a 69, Calvelli a Ciglio proti Taliansku, rozsudok zo 17. 1. 2002, body 64, 65 a 66, IV. ÚS 154/2021, I. ÚS 438/2021, I. ÚS 136/2022).

19. Ústavný súd sa nestotožnil s obranou okresného súdu, že k predĺženiu konania došlo kvôli existencii objektívnej skutočnosti (pandémia ochorenia COVID-19). Ústavný súd dáva

do pozornosti, že, samozrejme, prihliada na túto objektívnu skutočnosť a rovnako tak vníma aj prijaté opatrenia vrátane zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov a vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávania, hlavných pojednávania a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu v znení neskorších predpisov, ako aj celkovú spoločenskú situáciu v tomto období, ktoré mali nepochybne vplyv aj na priebeh napadnutého konania a pre okresný súd znamenali vytvorenie objektívnej prekážky, aby v tejto veci mohol vykonať pojednávanie a vo veci meritórne rozhodnúť. Avšak v okolnostiach danej veci musí ústavný súd zdôrazniť, že okresný súd mal po vrátení veci z krajského súdu v septembri 2021 a odpadnutí tejto objektívnej prekážky (prijaté opatrenia prestali platiť v apríli 2022) dostatok času, aby vykonal pojednávania a rozhodol vo veci samej skôr.

20. Ústavný súd, zohľadňujúc uvedené, v závere konštatuje, že postupom okresného súdu v konaní vedenom sp. zn. 32C/13/2019 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto rozhodnutia).

V.

Príkaz konať a primerané finančné zadosťučinenie

21. Z dôvodu, že napadnuté konanie je už v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené, nebolo potrebné doplniť ochranu aj o uloženie príkazu okresnému súdu vo veci konať [čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde].

22. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala priznať primerané finančné zadosťučinenie 4 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

23. Zohľadňujúc všetky okolnosti prípadu, najmä celkovú dĺžku konania takmer šesť rokov, a to na dvoch súdnych inštanciách, a z toho obdobie štyroch rokov a troch mesiacov, keď vo veci konal okresný súd, ďalej berúc do úvahy síce ojedinelú, ale nerozporovateľnú nečinnosť okresného súdu v trvaní roka a desiatich mesiacov, ako aj predmet sporu a jeho význam, ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 3 ústavy a § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde považoval za spravodlivé priznať sťažovateľke finančné zadosťučinenie 1 000 eur (bod 2 výroku tohto rozhodnutia). V prevyšujúcej časti uplatneného finančného zadosťučinenia ústavnej sťažnosti nevyhovelo (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

VI.

Trovy konania

24. Ústavný súd priznal sťažovateľke nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 530,86 eur (bod 3 výroku tohto rozhodnutia).

25. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení platnom v relevantnom období (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby (§ 11 ods. 3 vyhlášky) uskutočnený v roku 2023 predstavuje sumu 208,67 eur, spolu s režijným paušalom v sume 12,52 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 221,19 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti), čo celkovo predstavuje sumu 442,38 eur a po zvýšení o daň z pridanej hodnoty sumu 530,86 eur.

26. Ústavný súd vypočítanú náhradu trov sťažovateľky zvýšil podľa § 18 ods. 3 vyhlášky o daň z pridanej hodnoty, pretože jej právny zástupca je platiteľom tejto nepriamej dane. Pri určení výšky jej sadzby postupoval podľa § 27 ods. 5 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o DPH“), v zmysle ktorého sa pri zmene sadzby dane použije pri každom vzniku daňovej povinnosti sadzba dane platná v deň vzniku daňovej povinnosti. Keďže daňová povinnosť právnenému zástupcovi sťažovateľky vznikla dňom dodania služby (§ 19 ods. 2 zákona o DPH), pri úkonoch právnej služby realizovaných a vyúčtovaných do 31. decembra 2024 ústavný súd použil sadzbu dane z pridanej hodnoty vo výške 20 %.

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

28. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 7. mája 2025

Jana Baricová
predsedníčka senátu